

Deodată îmi trece prin minte că aş putea să mă ridic de pe scaun și să plec. Să-l las așa, cu picioarele pe birou și cu foile în aer. Ar fi o scenă. Dar nu ar fi inteligent, pentru că mă întâlnesc în ianuarie 1998 tot cu el și în aceeași situație. Examenul se susține de două ori pe an, septembrie și ianuarie. El va redacta problemele și va corecta și examenul din ianuarie. Și îmi aduc aminte cine sunt. Îmi aduc aminte că pot produce oricât de multe nuanțe de diplomatie, chiar și în fața barbarilor care poartă conversații inteligente cu picioarele pe masă. Așadar, de ce am venit aici? Ca să-l văd cum gândește. Eu sunt cel care poate să treacă și peste asta.

El continuă:

— Să trecem la problema a treia. E clar că tu știi să rezolvi integrale Riemann. Toată lumea de la etajul cinci știe integrale Riemann. Ai gândit ca și cum ar fi fost vorba despre o integrală Riemann și ai obținut rezultatul la problemă. Dar nu e suficient. Aceasta era o integrală Lebesgue și aici trebuia să se aplice teorema lui Fubini în context Lebesgue.

— Am aplicat exact asta, e menționat la începutul soluției, în primul paragraf.

Se uită pe foaie. Da, scrisesem asta.

— Nu ai discutat măsura produs. Trebuia să descrii ce se întâmplă acolo și de ce se poate aplica Fubini.

Aici simt că are dreptate. Pentru mine era evident că e o aplicație directă a teoremei lui Fubini. Am scris în soluție că se aplică exact asta, apoi am calculat integrala. Se pare că nu era suficient așa, trebuia să scriu de la Adam și Eva. Deci cum trebuia scris? Cât de complet dorea? Acum tac. El predică:

— Teorema lui Fubini se aplică în anumite condiții. Dacă ai fi fost la cursul meu de toamna trecută, ai fi aflat că e foarte important să verifici condițiile.

Deci despre asta era vorba aici? Despre faptul că am renunțat la cursul lui? Își amintește foarte bine că am fost

înscris la curs și că m-am retras la începutul lui septembrie, iar acum, la fix un an după aceea, îmi reproșează asta. Dar fusese altfel. A trebuit să fac așa. După ce am picat testul de engleză vorbită trebuise să mă înscriu la cursul cu Bill Rittenberg. Rămăsesem la cursul cu Selman Akbulut, iar pentru un al treilea curs nu mai primeam scutire de taxă. Ar fi trebuit să plătesc nouă sute de dolari pentru el. Și am optat să mă retrag de la analiză. Despre asta vorbește. Nu a uitat. Iar acum îmi arată el.

— Nu m-am retras de la cursul de analiză reală pentru că a fost opțiunea mea. A trebuit să iau un curs remedial de engleză în loc.

— Ba a fost alegerea ta, spune el, zâmbind deodată cu maximum de grație, cu un rictus felin. – A fost alegerea ta, trebuia să rămâi la acel curs.

Îi spun:

— Scutirea de taxe ni se aplică pentru două cursuri, nu pentru trei. Trebuia să iau cursul de engleză, cursul de topologie era cel mai aproape de domeniul meu de studiu și rămânea ca pentru cursul de analiză să studiez singur.

Acum se așază mai bine în scaunul lui confortabil, de piele, iar tălpile i se rotesc puțin pe marginea mesei, cât să-l ajute să-și redreseze poziția. Zice:

— Aveai nevoie de cursul nostru de analiză, pentru că n-ai mai fi pierdut atâtea detalii când scrii soluții. Mulți dintre studenții noștri cred că au urmat un curs de analiză, venind din universități de peste tot din lume, dar de fapt nu au urmat niciodată un curs la nivel de doctorat, unde noi învățăm toate detaliile așa cum trebuie. Aveai nevoie de acel curs.

Ceea ce spune el aici e că acele cursuri pe care le-am urmat la București nu ajungeau suficient de departe în materie. Cursul ăla de anul doi, de teoria măsurii, luat în toamna lui 1990, după revoluție, n-a ajuns suficient de adânc. Asta îmi spune. Șapte ani mai târziu, eu încă ar mai trebui să cârlesc felul cum redactez detalii. Nici să aplic

teorema lui Fubini n-am fost în stare. Probabil că o problemă ca asta, scrisă așa cum am scris-o eu, ar fi fost notată cu zece la un examen la București. *For God's sake*, făcusem problema, care nici măcar nu era grea. Dar aici vrea mai mult. Vrea ceva în plus. Mi-a dat soluție invalidă pentru că nu am descris în cuvinte chestia aia cu măsura produs. Habar nu am ce cuvinte dorea să vadă pe foaie. Continuă să predice:

— Nu uita că noi suntem aici o școală care produce analiști de top. Nu se poate să vii din programul de doctorat de la Michigan State University și să nu știi să aplici teorema lui Fubini.

Dă din cap ca și cum ar examina cadavrul unui raton lovit de autobuz pe stradă. Ceea ce sugerează el e ca eu să fi luat nu două cursuri în prima mea toamnă în program, ci trei. Comportamentul meu de emigrant determinase o decizie asupra necesităților mele de universitar, iar el sugera că așa ceva e inacceptabil. Ar fi trebuit să plătesc cel de-al treilea curs, al lui. Să fi mers la cursul lui, să fi făcut temele, să fi urmărit exact ceea ce spune el și să-mi scriu soluțiile de parcă aș fi pregătit o lucrare propusă spre publicare la *Real Analysis Exchange*. Revista lui.

Continuă:

— Problemele de analiză sunt înșelătoare și de aceea mulți matematicieni buni fac greșeli în chestiuni fundamentale de analiză. Oamenii uită să verifice condițiile de bază la teoreme fundamentale. Noi, la acest examen, nu testăm dacă tu știi să rezolvi o integrală, pentru că cel mai probabil știi. Nu despre asta e vorba. Ci despre calitatea ta ca profesionist al matematicii, despre grija ta pentru verificarea fiecărui detaliu. De aceea trebuia să rămâi la curs.

Până la un punct sigur că are dreptate. La nivel de principiu cine l-ar bate? Sună ca un secretar de partid de pe vremuri, teorie splendidă, mai greu e cu realitatea. Teoria lui e întregă în formularea asta; în fond, se scriu cărți pe tema exemplurilor înșelătoare de pe teritoriul analizei matematice.

Un matematician poate să-și construiască o carieră respectabilă construind contraexemple stranii. Dar în ceea ce spune e ascuns un licurici fantomatic, orgoliul lui. L-a deranjat chiar foarte mult faptul că m-am retras de la cursul lui toamna trecută, crezând că ceea ce am învățat într-o universitate europeană mi-ar fi fost suficient să trec un examen cu el. E ferm decis să-mi demonstreze că nu era suficient. Sau să-și demonstreze sieși că nu, că standardele lui înalte merg mult mai departe. La algebră a mers să trec examenul fără să iau cursul, dar Richard Phillips era de o altă calitate umană. Richard Phillips mi-a admis o soluție redactată în ultimele cinci minute ale examenului. Cu John Clifford însă, *man*, nu e același lucru.

— Dar ceea ce ai ales n-a fost o greșeală academică, reia el, cu maximă bunăvoință. – A fost o greșeală strategică. Studenții fac uneori greșeli strategice.

Ce vrea să zică acum? Că am făcut o greșeală strategică atunci când nu am luat cursul cu el? Și mai e ceva. M-am retras de două ori de la cursul cu el. Pentru că și în primăvara lui 1997 m-am retras de la analiză complexă ca să urmez un curs de invarianți Seiberg-Witten cu Tom Parker, care oricum era și mai bun, și mai interesant. De două ori greșeli strategice. Și acum mă primește cu picioarele sprijinite de marginea biroului, arătându-mi tălpile în chip de răspuns la opțiunile mele strategice.

— Cred că am lămurit partea de analiză reală. Să discutăm acum partea de analiză complexă.

N-am lămurit nimic, gândesc eu. N-am lămurit pentru că aceste soluții erau valide. Dacă ar fi fost un examen la București, mi-ar fi dat 9 sau, în cel mai rău caz, vreun 8 pentru ele. Dar aici îmi dă „soluție incompletă“ pentru câte o problemă rezolvată. Și nu o dată, ci de două ori. Chestia asta mă va costa câteva luni din viață. Am tot pierdut ani din viață, ce mai contează câteva luni? Să socotim: am mers la școală ceva mai târziu, la șapte ani. Acela o fi fost un an pierdut. Apoi am petrecut nouă luni în armata română.

Ăla iar a fost un an pierdut. Apoi am făcut un master românesc, pe care a trebuit să-l explic aici foarte mult. A fost acela un an pierdut? Poate că da, deși cursurile pe care le-am luat atunci, cu Stere Ianuș, Adriana Turtoi, Barbu Berceanu, au fost utile. Apoi am încercat vreme de un an să-mi găsesc locul în București. Alt an pierdut. Am tot pierdut ani. Acum voi mai pierde un an din pricina orgoliului acestui personaj.

— Așadar, la partea de analiză complexă. Prima problemă, spre surprinderea mea, nu ai făcut-o.

Aici intervin, pe cel mai calm ton pe care-l pot folosi, ținând seama de situație:

— Am discutat complet, a fost la fel ca demonstrația teoremei indexului. Sunt sigur că am acoperit toate cazurile.

Am învățat ce e acolo citindu-l pe John Milnor. Am învățat de la sursă ce trebuia să fac. Partea aceea era perfectă.

Dă capul pe spate, ca și cum m-ar privi de sus:

— Despre ce cazuri vorbești?

— Toate cazurile din punct de vedere topologic.

Aici lasă picioarele pe podea și, în fine, pune examenul meu pe masă exact pe locul în care se sprijiniseră înainte vreme tălpile lui.

— Nu are legătură cu nimic topologic. Chiar nimic.

— Ba da, fraza, așa cum e formulată în enunțul problemei, invită la discuția pe cazuri.

— Nu, nu, e vorba de altceva. E independent de aspectul topologic.

— Dar asta trebuie demonstrat, insist. – Să citim cerința. Nu vrea.

— Trebuia aplicată direct teorema indexului, iar tu nu ai făcut asta, dă cu degetul prin aer ca și cum ar face semn că nu. Nu ai adresat ce trebuia. Ai rezolvat-o cu totul altă chestiune.

— Să citim împreună textul.

— Știu textul, eu l-am scris.

— Textul problemei îndeamnă la discutarea pe cazuri.

— Am formulat așa ca să văd cum interpretează studenții. Tu nu ai interpretat ce trebuie.

Am amuțit. Adică formularea problemei invita la subtilități de interpretare? Despre asta e vorba acum? Textul problemei trebuie să fie precis și să admită o abordare clară. Deodată îmi aduc aminte că-n Europa nu există examene *qualifying* și că nu aș fi avut parte de o asemenea înfruntare dacă aș fi făcut un doctorat în România. Pur și simplu nu aș fi avut nici un fel de conversații despre analiză complexă, despre planul complex și despre toate aceste chestii. Dacă făceam un doctorat la București, eram de mult *gata* cu toate aceste detalii administrative. Iar acum trebuie să mă confrunt cu acest individ acrit, pentru ca apoi să ajung la partea frumoasă, să termin teza pe un subiect care îmi va face mie plăcere și să revin cu ea în România, unde toată lumea va aprecia obstacolele peste care am trecut. Ca și cum universul întreg ar ști că am trecut printre Scylla și Caribda și am supraviețuit. Acesta îmi e planul?

— Nu ai interpretat ce trebuie, spune profesorul Clifford, și mă întreb ce anume te-a încurcat. Ai gândit confuz. Textul problemei e foarte clar. Dacă ai fi venit la cursul meu de astă primăvară, ți-ar fi fost mult mai ușor să interpretezi cum trebuie.

Mă rezem de spătarul scaunului. Regulamentul cere ca punctajul cu care se trece acest examen să fie $2 + 3$, adică să ai cel puțin două probleme trecute la o parte și trei la cealaltă din acest examen compus din două părți. Eu am rezolvat șase probleme și speram ca scorul să fie $3 + 3$. El mi-a dat $1 + 1$, atât. Oricum, am văzut cum a fost corectura pe partea de analiză reală. Nu aș mai avea cum să trec acest examen. Îl aud continuând:

— Problema doi de la partea de analiză complexă e rezolvată complet. Nu avem ce discuta aici.

Dă foile mai departe. Ajungem la problema trei.

— Nu e nevoie, zic. – Știu ce am greșit.